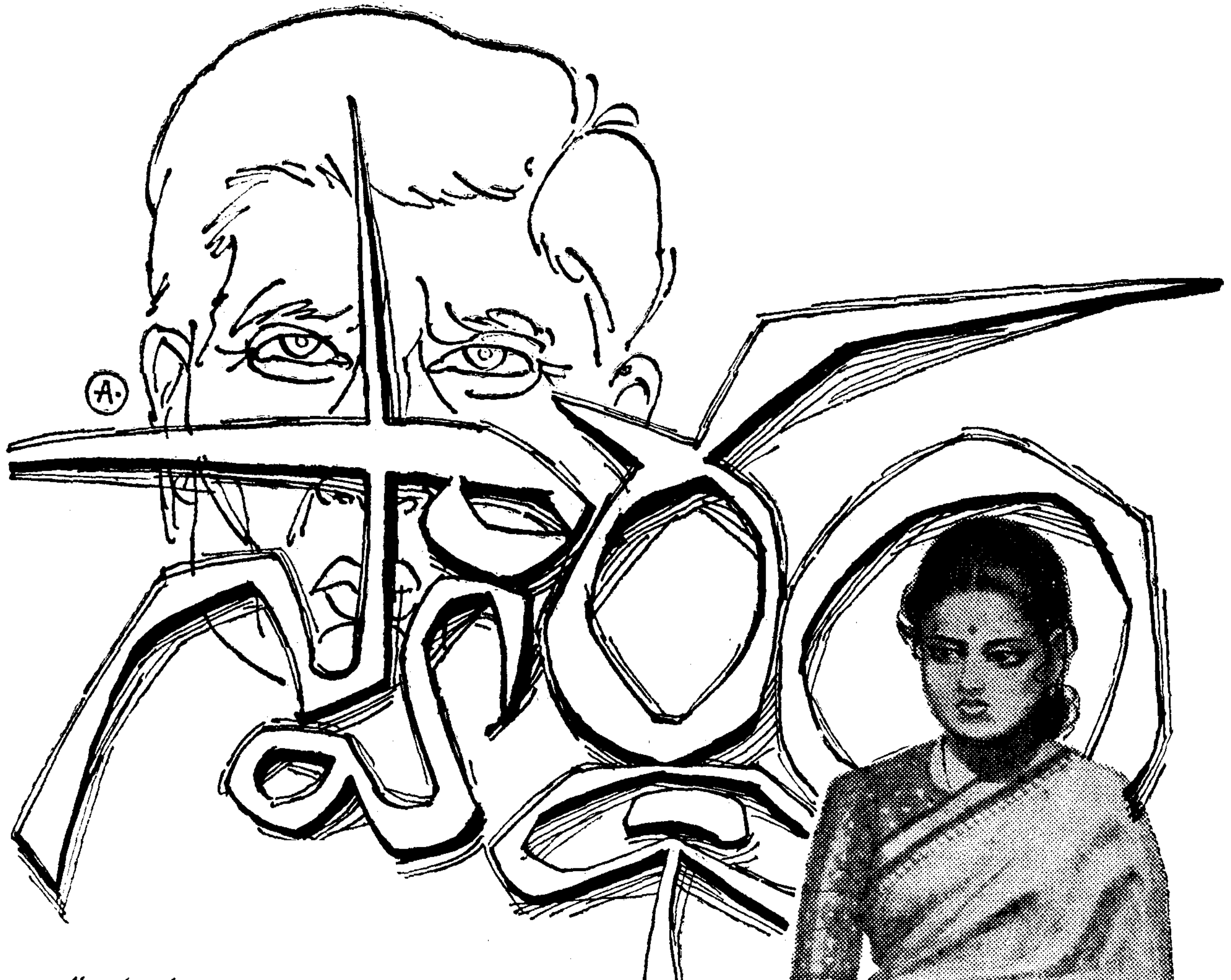

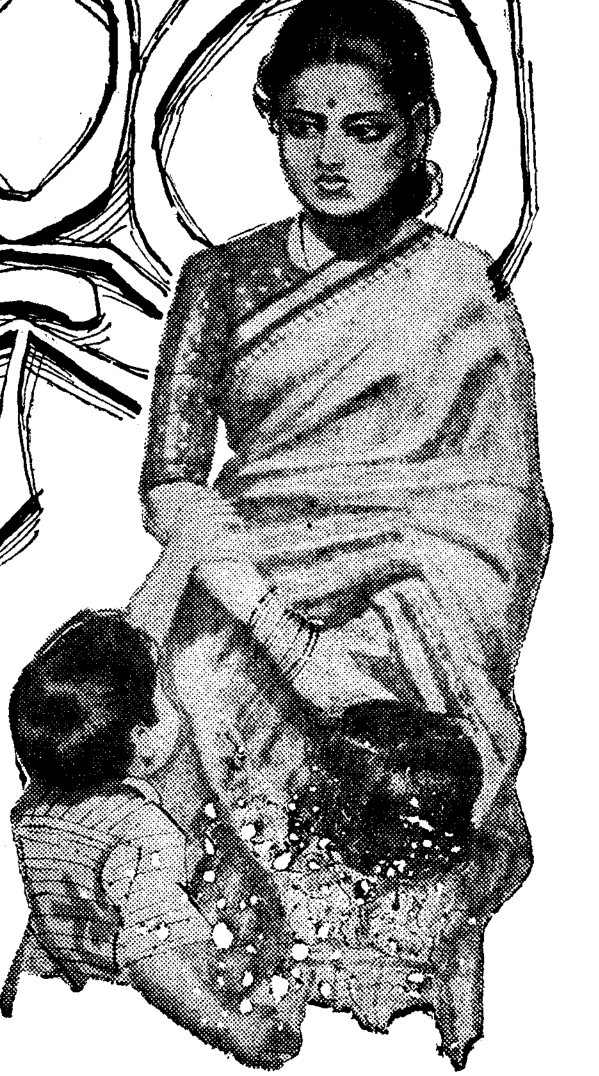

"అన్నయ్యా ఇంత స్వార్థపరు డనుకో లేదమ్మా! నవమాసాలు మోసి, కని, పెంచిన తల్లి అనయినా లేకుండా.....నా మాట విని నాతో వచ్చేయమ్మా!''

నోటినిండుగా నవ్వింది మహాలక్ష్మి. జీవితాన్ని కాచి, వడపోసిన కఠిన సత్యాలు, అనుభవం నేర్పిన గుణపాఠాలు, మేధ దర్శించిన అగాధాలు, ఆత్మీయుల అంతర్యాల అవతలి గట్లు, మానవ నైజపు నిమ్నోన్నతాలు—అలలు అలలుగా, తెరలు తెరలుగా ఒరిసి పయనించి కలిసి పోయాయి, ఆ హాసరేఖలో.

ఆ నవ్వు ఆనంద సమ్మితమో, విషాదభరితమో తెలుసుకోవడం కష్టమే. దానిని వ్యాఖ్యానించగల తాహతు మహాలక్ష్మికి మాత్రమే ఉంది.

తల్లి నవ్వుతో తహతహలాడిపోయింది జానకి. 'అమ్మకు మతి చలించలేదు కదా' అని భయపడింది.

దిగంతాలవరకు వ్యాపించబోయే నవ్వును దిగ మింగింది మహాలక్ష్మి. ముఖాన గాంభీర్యం, పెదవుల దరహాసం, మాటలలో లాలిత్యం ఉట్టిపడగా, "పిచ్చి తల్లి! స్వార్థంలేని దెవరికమ్మా!'' అన్నాది.

''అమ్మా!'' బాధగా అరిచింది జానకి. హృదయంలో జ్వాలాముఖి. కన్నులలో జలభాండం బద్దలయింది. మహా సాగరపు వెల్లువ చెలియలి కట్ట దాటి హుంకరించింది. అశనిపాతపు తాకిడికి అవని కంపించింది. తన్ను కన్నతల్లి, పెంచి పెద్దచేసిన తల్లి, బిడ్డ శ్రేయస్సుకోసం తన సర్వస్వం ధరపోయ వెరవని తల్లి—తన

కనిపెంచిన బిడ్డలకోసం ఒక తల్లి చేయలేనిది లేదు తన బిడ్డల క్షేమం మించి తల్లి కోరేదిలేదు. కన్నబిడ్డలకొరకు ఏమి చేసినా తన విధ్యుక్త ధర్మంగా పరిగణిస్తుందే తప్ప దానికి త్యాగమని పేరుపెట్టి తనను తాను కించపరుచుకోదు. తల్లిని మించిన దైవమూ లేదు. ఆలాంటి తల్లికి కూడా స్వార్థమేనా?

స్వార్థం

ద్వివేదుల విశాలాక్షి

బిడ్డనే శంకించింది. స్వార్థచింతనతోటే ఆమె తన్నాహ్వానిస్తున్నాదని అపోహ పడింది.

జానకి తల తిరిగిపోయింది. అనంతాకాశంలో తేజోరాశియై ప్రకాశిస్తున్న ప్రచండ మార్తాండుని, వేయి పొరల కారుమేఘం కాటువేసింది. నలుదిక్కుల చిమ్మచీకటి. మన్ను, మిన్ను కానరాని మహా తమస్సు. అజ్ఞాని మనస్సులాటి అంధకారం. అందులో జానకి. అమ్మను నమ్మించలేని జానకి. కాదు, కాదు—తనను తనే నమ్మించుకోలేని జానకి. తనది నిస్స్వార్థ ప్రేమ అని నిశ్చయపరుచుకోలేని జానకి.

“జానకీ!” ఆత్మీయమైన అమ్మ పిలుపు. “నేను ఏ ఒక్కరినీ ఉద్దేశించి అన్న మాట కాదమ్మా! ఇది మానవ నైజం. కొన్ని మంచి, చెడుల సంపుటమే మానవ జీవితం. అంతా మంచి మాత్రమే ఉండి, చెడు లేనివారుంటే, వారికి మానవత్వం లేదు. మిగిలింది దైవత్వం మాత్రమే.

“ఈ నెరిసిన కురులలో, సడలిన యవ్వనంలో, నెన్నుదుటి ముడతలలో నీ కేమీ కనిపించనేలేదా, జానకీ! ఇంత దూరం వయసుతో కలిసి పయనించిన అమ్మ జీవితంలో అనుభవాలే లేవా?

“స్వార్థం అంటే మహా పాపంగా భావించి, అది ఆవహించినవానిని అస్పృశ్యుడుగా తలచి, అట్టివారిని నిందించి, తమ స్వార్థరాహిత్యాన్ని తెలుపుకొని సంతోషిస్తారు కొందరు. తరచి చూస్తే ప్రతి జీవిలోనూ స్వార్థం కొద్దో, గొప్పో ఉండక మానదు. తనుమాత్రం స్వార్థం హానికారకం కానేరదు. అది హద్దులుమీరి విజృంభిస్తేనే, దాని మనుగడకు ఇతరుల ధన మాన ప్రాణాలను బలిగొనజూస్తేనే వస్తుంది చిక్కు.

“ఎవరికివారే, వెనుదిరిగి చూసుకొంటే...’’

* * * *

“అమ్మా, పాప కేతాయిలం పెట్టేదమ్మా? చిన్నదా, పెద్దదా?”

“పాప నీకంటె చిన్నది కదా? దానికి ఏది కావాలంటే అది ఇచ్చేయి. రెండవది నీకు. పాప నేడిపించవేం” అన్నాది అమ్మ.

తాయిలాలురెండూ రెండుచేతుల్లో ఉన్నాయి. చూపులు పెద్దదానిమైపే మొగ్గుగా ఉన్నాయి.

“అమ్మ ఎప్పుడూ ఇంతే. పాప నాకన్నా చిన్నది కదా? అది ఎప్పుడూ పెద్ద తాయిలమే కావాలంటుంది. చిన్నపిల్లలకు పెద్ద తాయిలం ఎందుకు? ఎంచక్కా చిన్న తాయిలం, చిన్న నోరు—ఎంత బాగుంటుంది? అసలు ఈ పెద్ద తాయిలం పాప నోరు పట్టక గొంతుకడ్డు పడితే? చిన్న పాపకు అంత పెద్దది ఎందు కిచ్చావని నాన్న నన్ను తన్నుతారు. అమ్మ కేం! అన్నీ అలానే చెప్తుంది.”

చెల్లెలిపై అభిమానం, నాన్న తన్నుతారేమో అన్న భయం నాచేత అలా చేయించేయని అప్పట్లో నమ్మగలిగేనా? ఇప్పుడు తలుచుకొంటే......

* * * *

చిన్నతనంలో ఉగ్గు పాలతో కలిసి ఉదరంలో ప్రవేశించిన స్వార్థం, బిడ్డ పెద్దదవుతున్న కొద్దీ, తనూ పెరిగి పెద్దదై శాఖలు, పలువలుగా, చిత్ర విచిత్రాలుగా రూపొందుతుంది. దాని నామరూపాలు అనంతం. అప్పచెల్లెళ్ళ మధ్య, ఆలుమగలమధ్య, తల్లీ బిడ్డలమధ్య, స్నేహితులమధ్య—ఇక్కడ అక్కడ అనే మాటేమిటి? ఎక్కడ చూసినా అదే. దాని నటనా విన్యాసాలను పరికించి చూస్తే, ఎవరికైనా, ‘దాసోహం’ అనక తప్పదు.

చిన్నాన్న కూతురు సరళా, నేనూ ఒకే క్లాసు చదువుతూండేవాళ్ళం. సరళ స్వతహాగా తెలివయింది. కష్టించి చదివే స్వభావం కలది. స్కూలులో చెప్పిన పాఠాలకు ఎప్పటికప్పుడు నోట్సు వ్రాసుకునేది.

సరళ మూలంగా నా కెప్పుడూ ఇంట్లో చివాట్లు తగులుతూండేవి. “తోటి పిల్ల సరళని చూసి నేర్చుకోరాదూ? ఎంత చక్కగా చదువుకొంటున్నాది” అనేవారు అమ్మ, నాన్న.

పరీక్షలు పది రోజులున్నా యనగా, పక్కింటి సరసు, నేను బొమ్మల పెళ్ళి మొదలుపెట్టేము. అమ్మా నాన్నల కన్ను చాటేసి ఆటలకని తోటలోకి పరుగుతీసేవాళ్ళం. ఆటలు, పాటలు అంటే ఆశపడని ఆడపిల్లలు ఎవరుంటారు? ఒకటి, రెండు రోజులు మనసు బిగపట్టుకొన్నా, ఆఖరికి బొమ్మల పెళ్ళి వినోదాలలో పాల్గొనకుండా ఉండలేకపోయింది సరళ.

అయిదు రోజులు పెళ్ళి, మూడు రోజులు మనుగుడుపులు దివ్యంగా జరిగిపోయేయి. సరళ నోట్సు పుస్తకాలలో కాగితాలు పప్పన్నాల విస్తళ్ళక్రింద కైంకర్యమయిపోయేయి.

టేబిలు ముందు కూర్చుని ‘బావురు’ మన్నాది సరళ.

“బాగుందమ్మా, బాగుంది! నీ నోట్సులని మాకేం తెలుసు? పెళ్ళే....పెళ్ళి. ఆ హడావిడిలో అవి నీవి, ఇవి మావి అని చూసేమా? మా పుస్తకాలు చించిపోసేము. నీ దొక్కటే కాదు” అన్నాము సరసు, నేను ఏక కంఠంతో.

ఇదంతా ముందు నిర్ణయించుకొనే ఈ పెళ్ళికి దిగేమా? అంటే ఇప్పుడు చెప్పడం కష్టం. బుద్ధిపూర్వకంగా అలా చేద్దామనుకోక పోయినా, ఏదో అజ్ఞాత శక్తి—సరళ మంచి మార్కులతో పాసవుతుందన్న అసూయ కావచ్చు—మాచే చేయించిందా అనిపిస్తుంది. అంతమాత్రంచేత సరళ పరీక్ష పోనూలేదు; మా లత్తెసరు మార్కులు పెరగనూ లేదు. అది అంతే.

* * * *

కన్యాదాన ఫలితాన్ని అందుకొని, తృప్తిగా ముందు ప్రయాణం సాగించేరు పితృదేవతలు.

“పుట్టిన ఇంటికి, మెట్టిన ఇంటికీ ఖ్యాతి తేవమ్మా” అన్నారు బంధుజనులు.

“అత్తమామల మనసెరిగి, మన్ననతో మసలుకోవమ్మా” అని బుద్ధులు నేర్పింది మాతృమూర్తి.

“ఇన్నాళ్ళు పెంచి, పెద్దచేసిన నిన్ను ఒక అయ్యచేతిలో పెట్టి, కళ్ళొత్తుకోవడమే మాకు మిగిలింది. భగవంతుడు నీకు మేలు చెయ్యాలమ్మా”అని ఆశీర్వదించేరు పితృపాదులు.

సరస విరసాలతో మగని వలచి, వలపించుకోగల మెలకువలు బోధించేరు నెచ్చెలులు.

తమ బిడ్డలు సుఖ సంతోషాలతో జీవించాలని, వారి జీవితాలు మూడు పువ్వులకు ఆరు కాయలుగా అభివృద్ధి పొందాలన్న తల్లిదండ్రుల తపనలో, తమ ఇంటి ఆడపడుచు తమ తిని ఒకరికి పెట్టగల తాహతులో ఉండాలన్న బంధుజనుల ఆకాంక్షలో, తమతో ఆడి పాడిన ప్రియసఖి వైవాహిక జీవితం వసంత సమీరంలా, మకరంద పరాగంలా హాయిగా, తీయగా సాగిపోవాలనే చెలుల ఆపేక్షలో అసహజ మేముంది? అందులోనా శుభ చింతన తప్ప, వారి కొరిగే దేముంటుంది?

* * * *

ఆనంద ధామంలా ఉన్న అత్తింట అడుగుపెట్టేను. వైవాహిక జీవనంలో ఎన్ని సుఖ సంతోషాలను మనిషి ఊహించగలడో, వాటి నన్నిటిని నా ఒడిలో ఒలకబోసేడు విధాత. వాటిని భద్రపరుచుకోవడమే నా వంతు.

అత్తమామల ఆదరంలో, పతిదేవుని ప్రేమానురాగాలలో రాత్రింబవళ్ళన్న భేదమే తెలియరాలేదు. ఎన్ని వసంతాలు వెళ్ళిపోయేయో,

ఎన్ని శరజ్జ్యోత్స్నలు ప్రకాశించేయో ఆనాడు తెలియనేలేదు.

ఈనాడు వాటిని గురించి కాలపు విలువ కట్టడంలో అర్థం అంతకన్నా లేదు. గడిచిన మధు రాసుభూతుల పరిపక్వ ఫలాన్ని అందుకున్నాక ఆ కాలంతో పని ఏముంటుంది?

చిన్నారి మధు చిలిపి కన్నులలో చూడని ఆనందమే లేదు. వచ్చీ రాని మాటలతో, తప్పటడి వేసే నడకలతో, జిలిబిలి పలుకులతో, పలకరింపు నవ్వులతో స్వర్గాన్నే సృష్టించేదా గృహంలో. కాలానికే కష్టం తగిలించేడు.

ఆ మత్తునుండి కన్ను తెరవకముందే గర్భంలో శిశురోదన—"నన్ని అనంత విశ్వంలోకి లాగివేస్తావా!" అని. "అది ఎవరితరం, పాపా! కాలం కలిసి వచ్చేదాకా ఓపిక పట్టు" అన్నదే నా జవాబు.

* * *

ఆనంద ధామంలో ఆధ్యాత్మిక జ్యోతిని వెలిగింప అవతరించేరు చిదానందస్వాములవారు. అత్తమామల పరలోకచింతన అధికమయింది.

స్వాములవారి హిత బోధనలతో, స్మృతి పురాణేతిహాసాలతో, భక్తి భజనలతో దేవళమే అయింది గృహం. వచ్చి పోయే భక్త సమూహానికి హద్దేలేదు. వారిని సత్కరింప నియమితు లయిన పతిదేవుల కార్యకలాపాలకు అంతే లేదు.

నిస్సహాయంగా కళ్ళు తేలవేసుకు చూడడమే నా వంతు అయింది. స్వాములవారి రూపంలో వచ్చిన ఏదో శక్తి, నానుండి నా ఇంటిని, నా ఆనందాన్ని, నా ఆత్మీయులను వేరు చేస్తున్నట్లు బాధపడ సాగేను.

భగవద్దత్తమయిన ఈ నిక్షేపాన్ని నానుండి ఎవరో కొల్లగొడుతూన్నట్లు హడలిపోయేను. 'గుప్పెటనున్న ధనాన్ని గుప్తపరచడం ఏమంత కష్టం!' అనుకొంటాము. ఒక్కొక్క సమయంలో అదీ కష్టమే అవుతుంది. సర్వకాల సర్వావస్థలలో ఆ నిధి రక్షణకే ప్రాముఖ్య మిస్తాము. పైకి ధనపు రాసులు చెక్కు చెదర కుండానే అడుగులు దొలిచే పురుగులు ఉంటాయని తెలుసుకోలేకపోతాము.

స్వాములవారి గీతా పఠనాన్ని అర్ధ నిమీలిత నేత్రాలతో ఆస్వాదిస్తున్న అత్తమామలు, ఆ పదజాలపు లోతుల నరయు ఏకాగ్ర చిత్తు లయిన వారి తనయుడు నా నిస్సహాయ స్థితిని గమనించనేలేదు.

"అనిత్యముగు దేహమును, దత్పరివారంబగు పుత్రకళత్రాదులను, గృహ క్షేత్ర ధనాదులను సత్యంబులని భావించు జనుడు, తద్భావనంజేసి యే యే జన్మంబు లెత్తిన నా యా జన్మంబుల నెల్ల దదీయ సౌఖ్యములను గాంచనేరక, అట్లుండియు వాటిని విడువనేరక దుఃఖముల పాలగు చున్నాడు. మహాత్ములు అట్లుగాక, జ్ఞాన సముపార్జనకొరకు ఈ సంసారమును తృణప్రాయముగా త్యజించి......"

ఇలా సాగుతూండేవి స్వాములవారి బోధనలు. ఆ జ్ఞానసుధలో భక్తులంతా మునక లాడేవారు. అందరినీ అంతగా ఆకర్షించిన ఆ వాక్పటిమ, ఉత్సాహం నాకు భయావహం కాసాగేయి.

* * * *

స్వాములవారిని లంపకం పెట్టనేగిన అత్తమామలు తిరిగి వచ్చేరు.

"అబ్బాయి ఏడమ్మా?" అది వారి మొదటి ప్రశ్న.

"మీతో రాలేదా?" హృదయగత భయాల ఆవేదన.

"మాకన్నా ముందుగా వచ్చేసేడే!"

వారు రాలేదు.

నిండు చూలాలయిన భార్య, ముద్దు పలుకుల చిన్నారి తనయుడు, తను ప్రాణంకన్న మిన్నగా చూసుకొనే తలిదండ్రులు—వీరెవరూ వారిని రప్పించలేకపోయేరు.

అనుమానం ఉన్న చోటునల్లా గాలించేను. ఆగనడినవారి కందరికీ తెలియజేసేను. పత్రికలలో విజ్ఞాపనలు, బంధు మిత్రులకు జాబులు వెళ్లేయి. వెదకని పుణ్యక్షేత్రం లేదు. దర్శించని ఆశ్రమంలేదు. పరికించని జనస్థానం లేదు. అన్నీ వ్యర్థమే అయేయి. "అదిగో, ఆ సన్యాసితో ఉన్నారు; ఇదిగో ఈ ఆశ్రమంలో ఉన్నా" రన్న పదంతులకు ఊగులాడిన హృదయం, వారి రాకకై చూచి, చూచి కాయలు కాచిన కనులా నిస్తేజమయేయి. కాని, వారు తిరిగి రానేలేదు.

"నిన్ను విడిచి స్వర్గానికి రమ్మన్నా పోను, లక్ష్మీ" అనేవారు.

"ఈ జీవితాలు జంటగా, మానవత్వపు పంటగా ఇలానే సాగిపోవాలి. ఇహంలో సుఖించ లేనివాడు, పరంకోసం పాకులాడతాడు. నాకు ఇహ పర సౌభాగ్యాలు రెండూ ఈ జీవితంలోనే దొరకుతూంటే వీటిని కాదని ఎక్కడికి పోతాను? నిన్ను సుఖపెట్టి, నీ ఆనందంలో భాగం పంచుకోవడం కన్నా కోరదగింది నాకేముంది?

"మధు, నువ్వు నా రెండు నేత్రాలు. అమ్మా, నాన్నా నా జీవిత మార్గదర్శకులు. మీ అందరి సౌఖ్యమే నేను కోరేది. మీ ఆనందం కోసం ఏదైనా చేస్తాను, లక్ష్మీ! నా జీవితాన్ని పణంగా ఒడ్డి మిమ్మల్ని సంతోషపెడతాను" అనేవారు.

జీవితాన్ని నందనవనంగా మారుస్తాననే భర్త; ప్రపంచంలోని ఆనందాన్నంతా నీ పరం చేస్తాననే భర్త; బ్రతుకులో, చావులో నీ సరసన నిలుస్తాననే భర్త; నీనుండి వేరుగా నాకు జీవితమే లేదనే భర్త—జీవిత ప్రాంగణంలో కాలు మోపీ మోపకముందే "నా దారి వేరు. నీ దారి నువ్వు చూసుకో" అని తప్పుకొంటే ఆ స్త్రీ గతేం కాను?

ఆ పురుషుని ఏమనాలి?

తన శ్రేయస్సు మాత్రమే చూసుకొనే స్వార్థ

అన్యమనస్కుడు

చిత్రం — మనోహన్ దత్ (మద్రాసు 5)

పరుడనాలా? తాను నమ్మిన ఆశయానికి సర్వం త్యజించిన మహాత్ముడనాలా? పిచ్చి నమ్మకాలతో పండువంటి జీవితాన్ని పాడుచేసుకొన్న బుద్ధిహీనుడనాలా? తన్ను నమ్ముకొన్న తలితండ్రులను, భార్యా బిడ్డలను నిర్దాక్షిణ్యంగా నీటముంచిన కఠినాత్ముడనాలా?

ఎవరేమనుకొన్నా తన్ను కాదన్నట్టు, తన మార్గ మేదో తాను చూసుకొని, తన గమ్యాన్ని చేరుకో పయనించే ఆ మానవుని త్యాగంలో మాత్రం స్వార్థం లేదా?

* * * *

బంధుజనుల సానుభూతి, ఆత్మీయుల ఆక్రోశాలు అలవాట్లుగా మారే యా రోజులలో.

"వంటి పిల్లలతో ఒంటరిగా ఏముంటావు? మా ఇంటికి వచ్చెయ్యండు. నీ పిల్లలు పెరిగి పెద్ద వారయేక నీ ఇంటి నిన్ను దింపుతాము" అన్నారు అన్నా వదినలు.

నిజమే. ఒంటరిగా ఉండడం నా కెంత అనవసరమో నేను వారింటికి రావడం వదినకు అంత అవసరం. అమ్మ పోయినతరువాత ఈ ఏడూ, ఆ ఏడూ పుట్టుకొచ్చిన పిల్లల సందడికి తట్టుకోలేక నాలాటి చెయ్యి సహాయం కోసం ఎంతగానో చూస్తున్నాది వదిన. డబ్బుతో వస్తున్న చెల్లెలిని ఆదరించని అన్నగారిని అనేకి అనవ తప్పదు. అంతమాత్రం చేత వారి అభిమానాన్ని శంకించడం కాదు. ఎవరి ఊహలు వారివి.

"కొడుకైనా, కోడలయినా నువ్వేగా మాకు మిగిలింది? ఈ ఇంట నీ మాట కాదన్న దెప్పుడమ్మా? నీ కెలా బాగుందని తోస్తే అలా చేయి" అన్నారు అత్తమామలు.

పిల్లలు ఏదో ఉద్ధరిస్తారు అనుకొని, అర్థం, ప్రాణం అర్పించి పెంచి పెద్దచేస్తే, అక్కరకొచ్చి ఆదుకొనే సమయానికి అటు ముఖం తిప్పితే వారి గతేంకాను? లేని కొడుకు లేకపోగా ఉన్న కోడలిని ఎడం చేసుకొంటే, వారికి ఆమాత్రం చేయూత నిచ్చేవారు ఎవరు? పుట్టింటి కేగిన కోడలు అత్తమామల అవసరాలు చూస్తుందా? ఆదరిస్తుందా?

అందరిలో ఉన్న స్వార్థం నాలో మాత్రం లేకపోతుందా? నా ఇద్దరు పిల్లలను అన్నగారి పది మందితో కలిపి పెంచితే, వారి ముచ్చట్లు తీర్చ గలనా? అందరి అవసరాలకు ఆస్తి కాస్తా హరించి పోతే, కడకు నా పిల్లలకు మిగిలేది ఏముం టుంది? అంత్య నిష్ఠూర్యంకన్న ఆది నిష్ఠూ ర్యమే మేలంటారు.

"పెద్దవారు అత్తమామ లున్నారు. వారిని విడిచి నే నెలా రాను, అన్నయ్యా? కొంతకాలం ఇలా సాగనీ" అన్నాను.

*　*　*　*

మామగారి మరణం మానబారుతున్న పుండుపై కారం జల్లిన విధమే అయింది. దశరథ మహారాజులా కొడుకుకోసం తపించి ప్రాణం విడిచే దన్నారంతా. కన్నకొడుకు గృహ త్యాగం, తాళికట్టిన భర్త మరణం అత్త గారిని కుంగదీసేయి.

అనుభవాల ఆలంబనతో కాలాన్ని వెళ్ళగా నెట్టుకు రాగలుగుతున్నాదా వృద్ధ నారి.

ఎంతలేసి గాయాలనూ మాన్పగలిగే ఔషధం కాలంలో ఉంది. వెనుతిరిగి చూడకుండా ముందుకే పయనించే జీవితాలలో భవిష్యత్తుకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం.

"అమ్మాయీ, లక్ష్మీ! పిల్లకి పన్నెండేళ్ళు నిండేయికదా? లక్షణంగా పెళ్ళి చేసేయ రాదు టే" అన్నారు అత్తగారు.

"ఇప్పు డొచ్చిన తొందరేముంది, అత్తయ్యా! చదువుకొంటున్నాదికదా! ఏలుమానుకు చేద్దాము" అన్నాను.

"ఏమి చదువులోనమ్మా; ఏ ఈడు కా ముచ్చట బాగుంటుంది కాని, పిల్లల తల్లులా, పాతికేళ్ళు వచ్చేక పెళ్ళేమిటో" అన్నారు ఆవిడ.

ఆవిడ మనసులోని ఉద్దేశం అద్దంలోని బొమ్మలా కనిపిస్తున్నాది. మొదటిది, మామగారు పోయిన ఏడాదిలో జానకి పెళ్ళిచేస్తే కన్యాదాన ఫలితం ఆయనకు చెందుతుంది. రెండవది, ఉబ్బసం వ్యాధితో బాధపడుతున్న ఆవిడ కన్ను మూయకముందే మనమరాలి పెళ్ళి జరిగితే, ఆ వేడుక కాస్తా చూసి, ఆపైన భగవంతుడు అనుగ్రహిస్తే దాని కడుపున కాచిన కాయను చూసి తాపీగా కన్ను మూయవచ్చు.

"మీరేం కంగారుపడకండి, అత్తయ్యా! జానకి పెళ్ళి మీరు తప్పకుండా చూస్తారు. ఒకటి రెండేళ్ళలో మంచి సంబంధం చూసి చేసే ద్దాము" అన్నాను.

స్వార్థం

*　*　*　*

జానకి అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోయిన దగ్గరి నుంచి ఇంట్లో అంతా వెలితే. మధు దగ్గరినుంచి ఉత్తరం వచ్చిన రోజు పండుగ. ఆ ఉత్తరాన్ని తిప్పి తిప్పి ఎన్నిసార్లు చదివినా అంతే—'నేను క్షేమం. బాగా చదువుతున్నాను. నాన్నమ్మ కెలా ఉంది? నీ ఆరోగ్యం జాగ్రత్తగా చూసుకో.' ఇంతకన్నా వ్రాసేందుకు మరేం లేదు.

నిజమే. జీవితంలో అప్పుడే అడుగు పెట్టి నున్న నవ హృదయం, తన ఆలోచనలను, ఆనం దాన్ని పంచుకుందుకు సరియైన జోడీ కావా లంటుంది. జీవితంలో ఎదురుచూడని దెబ్బలు తిని, ఉద్రేకాన్ని, ఉత్సాహాన్ని కోల్పోయిన ఈ తల్లికి వ్రాసేందుకు ఏముంటుంది?

మధు పెద్దవాడవుతున్నాడు. వాడి జీవితాన్ని ఇక వాడికి వదిలివేయాలి. సాధ్యమయినంత త్వరలో పెళ్ళిచేసి ఓ ఇంటివాణ్ణి చేస్తే తన బాధ్యత తీరుతుంది. తల్లిగా తాను చేయగలి గింది చేసేనన్న తృప్తి తనకు మిగులుతుంది. దానితో తాను స్వర్గానికి చేరలేకపోవచ్చు (స్వాములవారి వచనాల ప్రకారం). జనన మరణ చక్రంలోపడి కొట్టుకోవచ్చు. అయినా తను చింతించదు. తన బిడ్డల భవిష్యత్తు బాగుపడింది. అది స్వార్థమే అయినా, మరేమయినా తనకు కావలసింది అదే. తనకుఅంతే చాలు.

బరువు బాధ్యతలు మోస్తానని అగ్ని సాక్షిగా ప్రమాణంచేసినవారు, అతి నిర్దాక్షిణ్యంగా తమ పాటుకు తమ్ము వదిలి, సర్వసంగపరిత్యాగం చేసేమన్న అహంతో వెళ్ళిపోయేరు. అది పార మార్థిక కాంక్ష అయినంత మాత్రాన స్వార్థం కాదా? ఐహికమయిన తమ స్వార్థానికి ఇతరులను బలిచేస్తే నిరసించే సంఘం, ఈ స్వార్థాన్ని పూజిస్తుంది. చెయ్యెత్తి నమస్కరిస్తుంది. మహాత్ము డంటుంది.

*　*　*　*

అత్తగారి మనసు ఎందుకో ఆరాటపడు తున్నాది.

"అమ్మాయీ, లక్ష్మీ! మనం ఇద్దరం ఇక్కడ ఎందుకే? హాయిగా అబ్బాయి దగ్గరికి వెళ్ళిపోతే? పిల్లలులేని ఇల్లు నరకం అని ఊరికే అన్నారా పెద్దలు? నీ మానాన నీవు అలా మతి పోయిన దానిలా కూర్చుంటే నా హృదయం బద్దలవుతున్నా దనుకో" అన్నారు ఆవిడ.

అనన్య సామాన్య ప్రచారం
గల తెలుగు వార పత్రిక
ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక

అబ్బాయి దగ్గరికి పోతే అన్నీ కలిసివస్తాయి. మనుమనిపై అభిమానంకన్నా, కాశీకన్నా వృద్ధులకుఉండే అభిమానం గొప్పది. కాటికి కాళ్ళు చాచుకొన్నవారు గంగాతీర నివాసం, విశ్వనాథ దర్శనంకన్న కోరే దేముంటుంది? భగవంతు డనుగ్రహించి అక్కడే కళ్ళు మూస్తే అంతకన్న పుణ్యం వేరేముంటుంది?

ఇద్దరం ఇక్కడ ఉండడంకన్నా అత్తగా రన్నట్లు అబ్బాయి దగ్గరికి పోయిఉండడమే మంచిదిగా తోచింది నాకు కూడా.

*　*　*　*

మనుమని పెళ్ళి చూసి కన్నుమూసింది నాయ నమ్మ. కోడలు రావడంతో ఇల్లు కలకలలాడింది. నవ్వులు, కేరింతలు, హాస పరిహాసాలతో ఇంట్లో జీవం మొదలసాగింది.

ఇరవై సంవత్సరాల నిర్జీవ గృహం ప్రాణం పుంజుకున్నాది. బాధ్యతల బరువు ఒరిగిపోయింది. జరిగిపోయిన చరిత్రను మననం చేసుకొందుకు సమయం చిక్కింది. అంతకాలంగా ఘనీభవించిన హృదయం ద్రవించ సాగింది.

ప్రాణంకన్న మిన్నగా ప్రేమించిన భర్తను వదిలి, వారి అతీ గతీ తెలియని బాధను దిగమింగి, ఇంత మొండిగా ఎలా బ్రతకగలిగేనా—అని పించింది. వారు ఇల్లు వదిలిననాడే ఈ జీవితాన్ని ఎందుకు సమాప్తం చెయ్యలేకపోయేనా? అని నన్ను నేనే ప్రశ్నించుకొంటే దానికి దొరికిన సమాధానం ఒక్కటే. ఒకనాటి తమ అనురాగ ఫలాలయిన బిడ్డలను, గాలి ఎటు వీచితే అటు పోయే ఎండుటాకుల్లా విడిచిపెట్టలేకపోయింది. వారి జీవితాలు తీర్చిదిద్దిన బాటల్లో పయ నించాలని ఆశించింది. ఇదంతా మీ అమ్మ స్వార్థం కాదంటావా, జానకీ!

ఈనాడు నీ అన్న నవ యవ్వన విలాసిని అయిన భార్యతో అమ్మకు కాస్త దూరంగా, స్వేచ్ఛగా, మనసుకు నచ్చినరీతిగా ఉండామని వేరుంటే ఇదొక్కటేనా స్వార్థం?

తల్లి గర్భం చీల్చుకుని ధరణిపై పడిన మాన వుని మనుగడ స్వార్థంతోనే ఆరంభమయిం దమ్మా! మనం గమనించవలసింది—అందులోని హెచ్చు తగ్గులను మాత్రమే—అన్నాది మహా లక్ష్మమ్మ ఓదార్పుగా.

తల్లి ఒడిలో తల దూర్చుకుని బావురు మన్నాది జానకి.

"జానకీ! బండికి వేళవుతున్నాది. త్వరగా తెమిలి రా" అంటూ ఎంతకూ బయటపడని భార్యను పిలుచుకుపోయే ఉద్దేశంతో హాలులో కాలుపెట్టిన అల్లుడు ఆ తల్లీ పిల్లల ముఖాలు చూచి తెల్లముఖం వేసేడు.

"పిచ్చి పిల్లా! మీరంతా ఉండగా నాకేం లోటమ్మా! క్షేమంగా వెళ్ళి లాభంగా రా" అని దీవించింది మహాలక్ష్మమ్మ చిరునవ్వుతో. ★